

Voorwoord

Soms heb je de woorden van een ander nodig om de jouwe een impuls te geven. Ik begin dit boek daarom met een citaat van Pierre Veilletet, wijnliefhebber, schrijver en verslaggever van de krant *Sud-Ouest*: “Geen enkele wijngaard is tot grootsheid voorbestemd. Dat ligt aan de koppigheid van de beschaving.”

Daarmee is alles gezegd. Beschaving is een terugkerend thema van dit boek. Schrijven over wijn betekent noodzakelijkerwijs dat je afstapt van wat voor de hand ligt – dat wijn een alcoholische drank is – en alle vertakkingen omarmt die het met zich meebrengt, al die met elkaar verweven wortels. Schrijven over wijn betekent ook het ontrafelen van een rode draad die ons terugbrengt naar alle facetten van ons menszijn, van het meest nobele tot het meest lichtvoetige. Het begint allemaal met een wilde en eigenwijze klimplant, waarvan onze verre voorouders het slimme idee hadden de vruchten te verzamelen, ze ongetwijfeld per ongeluk lieten gisten en zo voor het eerst dronken werden. Vanaf dat moment zijn deze prehistorische pioniers nooit gestopt met het temmen van de wijnrank en het leren verbeteren van die vruchten, met geen enkel ander doel dan er plezier aan te beleven.

Van de steentijd tot nu hebben wijnranken en wijn onze landschappen, onze tradities en onze eetgewoonten gevormd; ze hebben onze religies, onze filosofieën, onze kunsten en onze symbolen beïnvloed. Wij zijn ook nu nog steeds de bewaarders van dit eeuwenoude erfgoed. Door wijn te drinken worden we een beetje Egyptenaar, een beetje Griek, een beetje Romein; we zijn schatplichtig aan middeleeuwse monniken en ontdekkingsreizigers; en we zijn tot op zekere hoogte ook de afstammelingen van die vroege mensen die, zelfs al voordat ze konden schrijven, wisten hoe ze wijn moesten maken.

Daarom moeten we ons realiseren dat wijn een beschaving is; dat het naast een landbouwproduct ook een cultuur is; dat er in elk ingeschonken glas wijn een enorme menselijkheid schuilgaat en dat er een gemeenschappelijke manier van leven mee behouden blijft. Dit boek heeft geen ander doel dan de lezer uit te nodigen deze overtuiging te delen.

Mathieu Doumenge

INTRODUCTIE 12

<i>Vitis vinifera</i> : in den beginne was er een wijnstok	14
Naar de bron van wijn: de eerste sporen van wijnmaken	16
De verspreiding van wijn door het Middellandse Zeegebied	18
Het oude Griekenland: versneller van de beschaving	20
Van Rome naar de Nieuwe Wereld: 2000 jaar opmars van de wijn	22

VAN WIJNGAARD / TOT FLES 24

De wijnrank: een plant en zijn vruchten	26
Wat is een terroir?	28
De wijnseizoenen	32
De grote wijnbouwgronden	36
De belangrijkste druivensoorten	40
De vijanden van de wijnstok	46
Methoden voor het kweken van wijnstokken: Behandelingen, preventies & certificeringen	49
Eindelijk de oogst!	51
En de druiven worden wijn	54
Wijnrijping: van de tijd een bondgenoot maken	62
En aan het einde... komt de fles	64

Bordeaux, Wijnstreek langs de Atlantische Oceaan	66
Tussen gisteren en vandaag	68
Wat Bordeaux aan de Engelsen te danken heeft	70
Terroirs en appellaties	72
De klasseringen van Bordeaux	74
Bourgogne, de schatkamer van terroir	78
Tussen gisteren en vandaag	81
Bourgogne: 1000 jaar terroir cultuur	84
Terroirs en appellaties	86
Beaujolais, de revanche van gamay	88
Tussen gisteren en vandaag	90
Terroirs en appellaties	91
Champagne, koninkrijk der bubbels	92
Tussen gisteren en vandaag	94
Terroirs en appellaties	95
Hoe werd Champagne uitgevonden?	96
Vallée du Rhône, macht en glorie	98
Tussen gisteren en vandaag	100
Terroirs en appellaties	101
Vallée de la Loire, langs de grote rivier	102
Tussen gisteren en vandaag	104
Terroirs en appellaties	105
Languedoc & Roussillon, het zuidelijk accent	106
Tussen gisteren en vandaag	108
Terroirs en appellaties	109
Sud-Ouest, ver van het gedoe	110
Tussen gisteren en vandaag	112
Terroirs en appellaties	113
Provence & Corsica, wijnstreken met zeezicht	114
Tussen gisteren en vandaag	116
Terroirs en appellaties	117

Alsace, grensstreek van grote wijnen	118
Geschiedenis, terroir en appellaties	120
Jura & Savoie, de hoogte in	122
Geschiedenis, terroirs en appellaties	124
Wijnregio Europa	126
Italië	128
Spanje	130
Portugal	132
Griekenland	132
Duitsland	133
Zwitserland	133
Oostenrijk	133
Nieuwe werelden	134
Verenigde Staten	134
Zuid-Amerika	138
Zuid-Afrika	139
Australië	140
Nieuw-Zeeland	140
Legendarische wijnen	141
De premier grand cru's geklasseerd in 1855	142
Château d'Yquem: vloeibaar goud	143
De reuzen van de rechteroever	144
Romanée-Conti (en haar kroost)	145
Van Châteauneuf tot l'Hermitage	145
Bubbels als sterren	146
De glorie van de 'Super-Toscanen'	147
Tempos Vega Sicilia, de ultieme bodega	147
De Californische droom	148
Grange, de 'grand cru' van Penfolds	149
Waar komt de wijn van morgen vandaan?	150

Methoden voor het kweken van wijnstokken

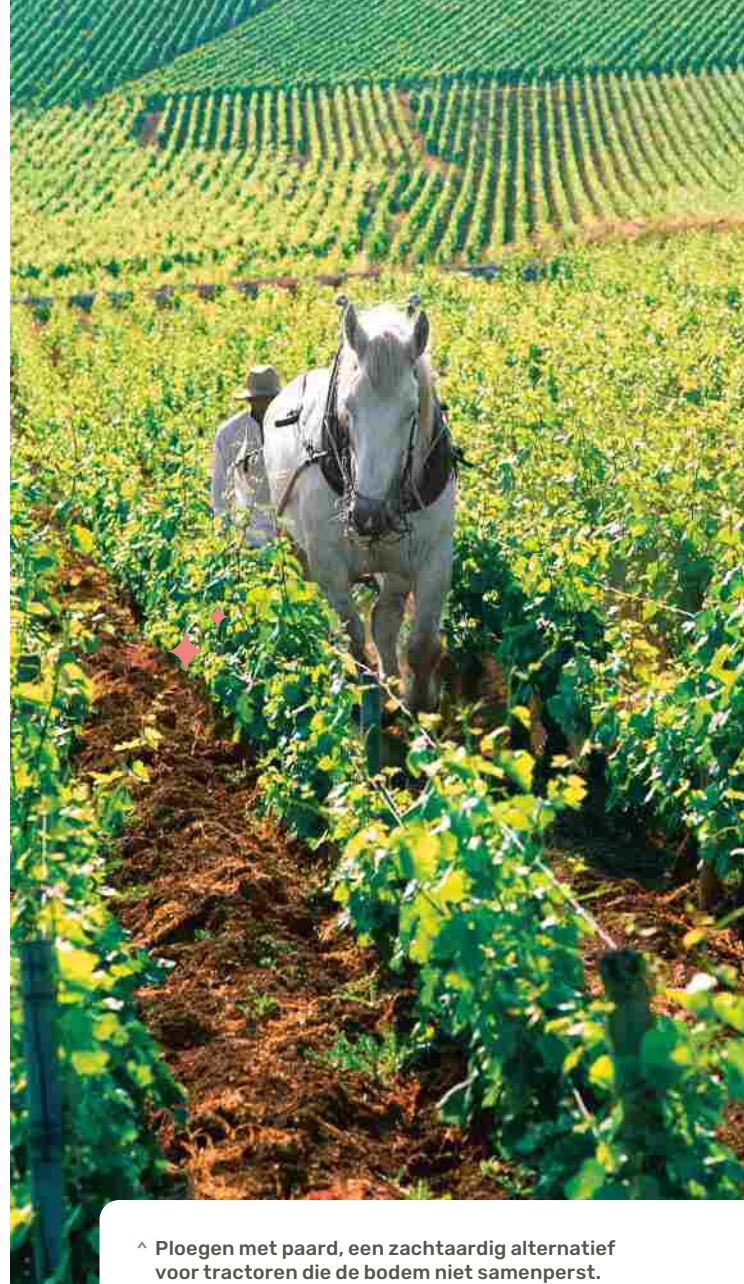
Behandelingen,
preventies
& certificeringen

Afhankelijk van zijn teeltmethode ontwikkelt de wijnboer verschillende strategieën om vijanden van de wijnstok te bestrijden. Deze keuze is meer dan een agrarische ingreep, maar is soms ook een filosofie op zich.

CONVENTIONELE WIJNBOUW

Conventionele landbouwpraktijken ontstonden na de Tweede Wereldoorlog, in een tijdperk van wetenschappelijke vooruitgang, mechanisatie en de noodzaak om meer voedselproducten te produceren. Dit leidde tot meer interventie gericht op hoge productiviteit. In het geval van de wijnbouw omvat de term 'conventioneel' het gebruik van onkruidverdelgers (type glyfosaat) om ongewenst onkruid tussen de rijen en onder de wijnstokken te bestrijden, en synthetische bestrijdingsmiddelen (insecticiden of fungiciden), chemische meststoffen en een breed scala aan ingrepen tijdens de wijnbereiding.

Veel van deze behandelingen hebben een schadelijk effect op het milieu, de staat van de bodem, het vermogen van de wijnstok om zijn eigen verdedigingsmechanismen te ontwikkelen, het evenwicht van de biodiversiteit en de gezondheid van zowel wijnbouwers als omwonenden. Om nog maar te zwijgen van de kwaliteit van de wijn, die vaak sporen van de gebruikte middelen bevat. Verschillende van deze producten worden inmiddels geleidelijk verboden, aangepast door fabrikanten, of eenvoudigweg niet meer gebruikt omdat wijnbouwers betere alternatieven hebben.

^ Ploegen met paard, een zachtvaardig alternatief voor tractoren die de bodem niet samenperst.

BEREDENEERDE WIJNBOUW

De term 'beredeneerd' beschrijft een model van wijnbouw dat zich bewust is geworden van de milieuproblemen en gezondheidsproblemen die verband houden met het gebruik van bestrijdingsmiddelen en daarop wil reageren door middel van een evolutie van praktijken: gebruik van synthetische producten die CMR-stoffen bevatten (kankerverwekkende, mutagene en reprotoxisch) en alleen toegepast op belangrijke momenten in de wijnstokcyclus, zoals de bloei; introductie van zogenaamde 'biocontrole'-producten (natuurlijk of chemisch) om de afweer van de wijnstok te stimuleren, of zelfs praktijken uit de biologische landbouw, zoals het gebruik van Bordeauxse pap en zwavel om cryptogame ziekten te bestrijden.

^ Schapen halen het onkruid weg en verrijken deze met organisch materiaal

Hoornmest >

BIOLOGISCHE WIJNBOUW

Sinds 2012 vallen de biologische landbouw en wijnbouw onder één Europees kader, dat zowel de toegestane behandelingen in de wijnbouw als de toegestane ingrepen bij de wijnbereiding en in de wijnkelder vastlegt. In tegenstelling tot de wijdverbreide misvatting betekent 'biologisch' niet 'zonder behandeling': de enige toegestane behandelingen om vijanden van de wijnstok te bestrijden zijn Bordeauxse pap en zwavel, in geregleerde doses. Herbiciden, insecticiden en chemische meststoffen zijn uit den boze. De biologische wijnbouw vergt veel tijd in de wijngaarden, observatie, arbeid en materiaal en kan duur zijn. In bepaalde regio's, met name in de regenachtige gebieden, is het moeilijk te implementeren.

BIODYNAMISCHE WIJNBOUW

Biodynamische landbouwproductie werd in de jaren twintig door de Oostenrijkse intellectueel Rudolf Steiner geconceptualiseerd, deels gestoeld op 'gezond boerenverstand' en deels op meer esoterische prin-

cipes en daarom soms moeilijk wetenschappelijk te verifiëren. Biodynamische landbouw beschouwt een boerderij als een unitair organisme waarbinnen de boer moet zoeken naar een evenwicht tussen levende wezens in harmonie met alles eromheen.

Concreet neemt de biodynamische wijnbouw de principes over van de biologische wijnbouw, met toevoeging van de toepassing van preparaten (met name mengsels van planten en mineralen, als aanvulling op koper en zwavel om de wijnstokken te behandelen) of de introductie van 'hoornmest' om de bodembemesting te bevorderen. Er zijn ook toepassingen op basis van silica of planten die, in verschillende mate, de afweer van de wijnstok zouden moeten activeren. De biodynamische wijnboer probeert ook de maankalender te volgen om zijn behandelingen toe te passen, werkzaamheden aan de wijnstokken uit te voeren, wijnen te bottelen en te proeven. De lijst met toegestane ingrepen is zelfs kleiner dan bij biologische wijnbouw.

WEGWIJZER VOOR KEURMERKEN

BEREDENEERDE LANDBOUW

BIOLOGISCHE LANDBOUW

BIODYNAMISCHE LANDBOUW

NATUURWIJNEN

VEGANISTISCHE WIJNEN

Wat Bordeaux aan de Engelsen te danken heeft

Hoewel Frankrijk zichzelf door de eeuwen heen heeft ontwikkeld tot het vlaggenschip van de wijnbeschaving, heeft het veel te danken gehad aan mensen van elders, te beginnen met de 'beste vijand' van de Fransen: de Engelsen. Dit geldt met name voor Bordeaux, waar de wijngaarden sinds de middeleeuwen een zeer intieme relatie met Engeland onderhouden. Een geschiedenis in vijf data.

12^E EEUW

ELEONORA ONTMOET HENDRIK

In maart 1152, na vijftien jaar huwelijk, scheidde hertogin Eleonora van Aquitanië van koning Lodewijk VII van Frankrijk. Twee maanden later trouwde ze met Hendrik II van Engeland, hertog van Normandië en graaf van Anjou, die in 1154 tot koning van Engeland werd gekroond. Aquitaine kwam toen onder de Engelse kroon en bleef dat driehonderd jaar lang.

Later zette de Honderdjarige Oorlog (1337 tot 1453) de koninkrijken Frankrijk en Engeland tegenover elkaar. Bordeaux werd daarbij een strategisch bolwerk voor de Britse kroon en zijn bevoorrechte ligging, dicht bij de monding van de Gironde en de Atlantische Oceaan, maakte het tot het centrum van de wijnhandel in de regio. Dit droeg bij aan de ontwikkeling van de wijngaarden.

13^E EEUW

DE CLARET-RAGE EN HET PRIVILEGE VAN BORDEAUXWIJNEN

Engelse consumenten bleken dol op Bordeaux-wijnen, die ze claret noemen: een heldere ('clar' in het dialect van Gascogne) wijn ontstaan uit de korte en gemengde gisting van witte en rode druiven, die destijds door elkaar heen werden geplant. Deze rage werd versterkt toen in 1214 de Engelse koning Jan zonder Land Bordeauxwijnen een commercieel privilege verleende. Wijnen die stroomopwaarts langs de Garonne werden geproduceerd, waaronder Bergerac, Gaillac en Cahors hadden het

nakijken. De 'clarets' van Bordeaux waren dus vrijgesteld van belastingen en vrij om te worden getransporteerd en het hele jaar door te worden verkocht, terwijl andere wijnen met diverse beperkingen te kampen hadden. Aan het begin van de 14^e eeuw werden naar schatting ruim 100.000 vaten Bordeauxwijn naar Engeland verscheept! Dit voorrecht bleef lang na het einde van de Honderdjarige Oorlog gehandhaafd en werd pas kort voor de Franse Revolutie ingetrokken.

16^E EN 17^E EEUW

NEW FRENCH CLARET

In de 16^e en 17^e eeuw kregen Nederlandse kooplieden een voorsprong op de Engelse en verdrongen hun schepen geleidelijk de Britse schepen in de haven van Bordeaux. De Nederlanders nemen veel witte wijn (droog of zoet) mee, die ze vooral voor distillatie willen gebruiken, en blijven rode wijn op de markt brengen, die ze liever geconcentreerder drinken dan de traditionele lichte 'clarets'. Ook in Engeland is de smaak geëvolueerd: de consument is er inmiddels dol op de vollere wijnen van het Iberisch Schiereiland en is steeds meer op zoek naar kwaliteit.

In de jaren 1660 was Arnaud III de Pontac, eigenaar van Château Haut-Brion en voorzitter van het parlement van Bordeaux, een van de eersten die een 'vin de cru' produceerde waarvan de stijl en kwaliteit een enorme rage aan de andere kant van het Kanaal veroorzaakten. Als visionair gaf hij zijn zoon de opdracht een taverne te openen in het hartje van Londen, Pontack's Head, waar zijn wijn (genaamd 'Ho-Bryan') voor een hoge prijs werd verkocht. Het werd het prototype van de nieuwe Franse Bordeauxwijn die in de 18^e eeuw de wijnstreek Bordeaux een tweede gouden eeuw bezorgde.

18^E EEUW

DE GEEST IN DE FLES

De rage voor de nieuwe Bordeauxwijnen bleef groeien en de Engelsen liepen opnieuw voorop bij de handel. Ze vestigden hun handelshuizen aan de oevers van de Garonne en werden al snel nagebootst door Ierse, Schotse, Duitse en Scandinavische kooplieden. In Bordeaux verschenen voor het eerst namen die daar nog steeds voorkomen, zoals Sichel, Barton, Lawton, Lynch, Clarke, Phelan of Dillon.

Een andere geniale Engelse toevoeging was de komst van de glazen fles, tot dan toe marginaal gebruikt voor het serveren van wijn maar nog weinig voor de transport en opslag. De technologische vooruitgang, die het mogelijk maakte de productie te rationaliseren dankzij een standaardvorm, en verbeteringen in de kwaliteit van de wijn en de bewaarmogelijkheden, maakten wijn in fles steeds populairder.

Engelse handelaren, die opmerkten dat flesverpakkingen beter rijpten en praktischer waren voor transport, introduceerden de vorm van de Bordeauxfles met vierkante schouders en een inhoud van 75 centiliter. Dit laatste kwam overeen met 1/300 van het volume van het Bordeauxvat van 225 liter (met andere woorden, een vat bevat 300 flessen), wat weer overeenkwam met 50 imperial gallons.

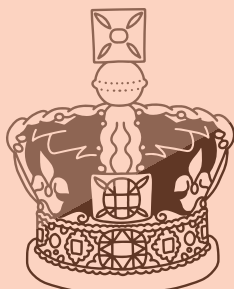
De groei van de fles werd ook gestimuleerd door een Ier, François-Patrice Mitchell, die in 1738 een glasfabriek – de Verrerie royale de Bordeaux – opende in de wijk Chartrons.

SINDS DE 18^E EEUW

DE HONDSTROUWE ENGELSEN

De Engelse gehechtheid aan Bordeauxwijnen is nooit afgenomen en Groot-Brittannië blijft tot op de dag van vandaag een belangrijke markt voor grand cru's uit die regio. Veel grote Britse handelaren zijn vooraanstaande kopers, die vervolgens Bordeauxflessen over de hele wereld distribueren, zoals Berry Bros & Rudd, het handelshuis dat sinds 1698 zijn hoofdkantoor in St James's Street in Londen heeft.

Dit eeuwenoude liefdesverhaal tussen Bordeaux en Engeland strekt zich zelfs uit tot de koninklijke familie, waarvan verschillende leden fan zijn van Bordeauxwijnen: het huwelijk van Elizabeth II en prins Philip in 1947 werd ingewijd met Petrus; en koning Charles III was, na in de jaren zeventig al eens een bezoek te hebben gebracht aan Château Latour, van plan Château Smith Haut Lafitte te bezoeken, tijdens een staatsbezoek in het voorjaar van 2023 dat uiteindelijk werd geannuleerd.

BOURGONDISCHE WET

Eind 5^e, begin 6^e eeuw regeerde het Germaanse volk van de Bourgondiërs over de regio. De 'Bourgondische wet' is de eerste administratieve tekst die de structurering van de Bourgondische wijnbouw aangeeft. Deze stelt een bepaald aantal principes van goed beheer van het grondgebied op, maar ook van de samenleving. Meer dan welke andere landbouwactiviteiten dan ook neemt de wijnbouw een belangrijke plaats in: cultuur, beplantingsregels, afbakeningen (muren, hagen, hekken), maar ook voorschriften voor eventuele buurtconflicten.

VAN CLUNY TOT CÎTEAUX

Met komst van het christelijke tijdperk, na de val van het Romeinse rijk in 476, kwam de macht geleidelijk in de handen van de kerk, zeker in het geval van Bourgondië.

Na de evangelisatie van de regio Auxerre in de 5^e eeuw werden de bisschoppen, met name die van Autun en Langres, landeigenaren die ook wijngaarden in bezit hadden. Naast zijn symbolische rol in de eucharistie was wijn ook een belangrijke economische motor.

De monniken begrepen dit maar al te goed: naast kernactiviteiten als gebed en schriftopstelling, hielden ze zich intensief bezig met land- en wijnbouw. De stichting van de abdij van Cluny (het huidige Saône-et-Loire) in 909-910 en vervolgens die van de abdij van Cîteaux (vandaag in Côte-d'Or) in 1098, verankerden de invloed van de monniken in de toenemende macht en precisie van Bourgondische wijnbouw.

^ Wijngaard in de regio Chablis

^ Abdij van Cîteaux

DE HERTOGEN VAN BOURGONDIE EN DE OORLOG BIJ VIL GAMAY

Het hertogdom Bourgondië, gesticht in 880 door de Franken, kwam tot grote bloei in de 14^e eeuw, onder de Valois-dynastie. Van 1363 tot 1477 (datum van annexatie door het koninkrijk Frankrijk) vergrootten zij het grondgebied, de invloed en de rijkdom en maakten zij er een machtige 'Bourgondische staat' van.

^ Filips de Stoute

Al in 1395 nam Filips de Stoute de beslissing die de geschiedenis van Bourgondië zou markeren: om de kwaliteit van de wijnen van het hertogdom te behouden en te verbeteren, beval hij dat de 'gemene en verraderlijke' druif Gamay plaats moest maken voor Pinot Noir, dat hij beschouwde als een nobeler variëteit. Zijn opvolgers zetten zijn werk voort en maken van Bourgondische wijn, beschouwd als 'de beste wijn van het christendom', een echt diplomatiek en politiek hulpmiddel dat alle Europese hoven zou veroveren.

EEN VERDELING VAN DE WIJNGAARD TOT DE REVOLUTIE

In de 17^e eeuw gaven religieuze gemeenschappen een groot deel van hun wijndomeinen aan nieuwe eigenaren, vaak rijke notabelen uit Dijon. De Bourgondische wijngaarden raken verdeeld omdat veel van deze kopers het kwaliteitsniveau willen handhaven van de lokale wijnen, die een enorm succes zijn aan het hof van de koning van Frankrijk. Het idee van de grand cru en van het climat, specifiek voor Bourgondië, raakt diep verankerd.

De Franse Revolutie zorgde voor een versnelling in de versnippering van de wijngaarden: de eigendommen van de kerk en de adel werden per opbod verkocht als 'nationale tegoeden' en in kleine kavels gekocht door de Bourgondische en Parijse bourgeoisie.

HEDENDAAGSE HOOGTE- EN DIEPTEPUNTEN

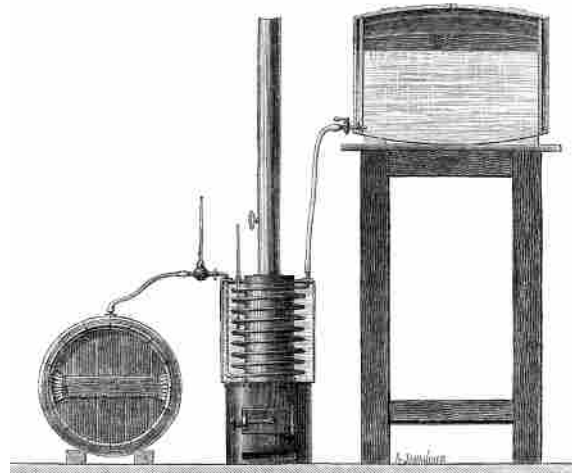
De 19^e eeuw bracht niet alleen grote technische en wetenschappelijke vorderingen, maar ook eerste aanzet tot klassering van de Bourgondische wijngaarden, een voorganger van de toekomstige appellaties. De verwoestingen van de druifluist (zie blz. 48) sparen ook deze regio niet, evenmin als de oorlogen en economische crises van de eerste helft van de 20ste eeuw. Deze gebeurtenissen verplichtten Bourgogne om zijn blikveld te verruimen en nieuwe afzetmarkten voor zijn wijnen te vinden. De regio ontwikkelde zowel directe verkoop op het domein als de export. Bourgondische wijnen veroverden de hele wereld en worden tegenwoordig verkocht in 180 landen.

Geschiedenis, terroirs en appellaties

Jura en Savoie hebben elk een eigen historie, maar ook een aantal overeenkomsten. Beide wijnstreken produceren hoofdzakelijk witte wijnen en zijn soms de bakermat van unieke wijntypes, zoals de 'gele wijn' uit de Jura.

DE JURA, GEBORTEGROND VAN PASTEUR

De oude regio Franche-Comté, waartoe de Jura behoort, produceerde sinds de Gallo-Romeinse oudheid al wijn, in die mate dat Plinius de Jonge in de eerste eeuw in zijn geschriften al een wijn noemde 'met de smaak van erwten', wat al een wijn gemaakt van Savagnin zou kunnen zijn. In de middeleeuwen werden de Arboiswijnen bijzonder gewaardeerd (we vinden er sporen van in de 13^e en 14^e eeuw). Koning Hendrik IV was dol op de wijnen uit deze regio. De reputatie van wijnen uit de Jura, opgebouwd rond de *vin jaune*, die in 1936 tot AOC werd verklaard, is altijd groot geweest. Een van zijn briljantste ambassadeurs was Louis Pasteur (1822-1895), geboren in Dole, wiens werk een duizelingwekkende vooruitgang in de oenologie mogelijk maakte.

EEN LAND VAN MERGEL

De Jurawijngaarden, omgeven door een semi-continentaal klimaat, bevinden zich voornamelijk op hellingen op een gematigde hoogte, tussen 250 en 400 meter, tussen de uitlopers van het Jura Massief en de vlakke van Bresse. De vorming van het reliëf vond plaats tussen 200 en 2 miljoen jaar v.Chr., waarbij lagen grijze mergel of zeer compacte kalksteenmergel werden afgezet.

De dominante druivensoort is Chardonnay, wat een zekere gelijkenis vertoont met Bourgogne, maar de zeer lokale Savagnin draagt bij aan de bijzondere identiteit van Jurawijnen. Wat de rode druivensoorten betreft, maakt de aanwezigheid van inheemse rassen als Poulsard en Trousseau (naast Pinot Noir en Gamay) deel uit van deze prachtige identiteit.

DE MYSTERIEUZE GELE WIJN

Vin jaune is een soort oxidatieve wijn die op basis van Savagnin wordt geproduceerd 'onder sluier' (zie blz. 61): tijdens de rijping - die zes jaar en drie maanden duurt - wordt een sluier van gist gevormd die hem beschermt tegen afwijkingen en hem zeer bijzondere aroma's geeft van noten, curry, rancio (typische smaak van oxidatieve wijnen, tussen gedroogd fruit, geroosterde noten, specerijen en paddenstoelen). Het kan worden geproduceerd onder de appellations Côtes-du-Jura, Arbois, L'Étoile en Château-Chalon.

^ Wijngaard in Jongieux-le-Haut in Savoie

DE BUGEYWIJNGAARDEN

Gelegen tussen Savoie en Jura, in het departement Ain, delen de wijngaarden van Bugey overeenkomsten met hun twee bekendere burens, vooral wat betreft de druivensoorten (Chardonnay, Altesse, Gamay, Mondeuse, Poulsard, Pinot Noir). Het dateert uit de middeleeuwen en werd in de 19^e eeuw gepopulariseerd door de gastronomische criticus Brillat-Savarin, die er een landgoed bezat. Het productiegebied beslaat vandaag iets meer dan 500 hectare. De AOC Bugey, gecreëerd in 2009, is de belangrijkste appellatie, naast de AOC Roussette du Bugey, de IGP Fine du Bugey en Marc du Bugey.

DE SAVOIE, MEER DAN BERGWIJNEN

De geschiedenis van de Savoiewijnen gaat ook terug tot de oudheid en ontwikkelde zich dankzij monniken sterk tussen de 5^e en 15^e eeuw. Van de 16^e tot de 18^e eeuw bleef de wijnbouw zich uitbreiden en verspreiden naar de vlakten, zozeer zelfs dat hertog Emmanuel Philibert in 1558 deze groei moest beperken met een edict om de kwaliteit te behouden. Getroffen door de gezondheids crises en politieke omwentelingen van de 19^e en 20ste eeuw, begon de streek in de jaren negentig aan een renaissance. Dankzij het bergklimaat lagen de wijngaarden ooit tot op 1000 meter boven de zeespiegel, maar tegenwoordig bevinden ze zich voornamelijk tussen de 300 en 600 meter.

De kracht van Savoie is dat hij zijn inheemse druivensoorten in de loop der tijd heeft kunnen behouden: naast de bekende Chardonnay en Gamay vinden we er specifieke variëteiten zoals Altesse, Chasselas, Jacquère en Gringet in het wit, maar ook de Mondeuse voor rood. Deze zorgen voor wijnen met een prachtige identiteit, veel complexer dan het beeld van 'bergwijn' voor bij de kaasfondue dat wintersporters er soms aan toeschrijven.

^ Mondeuse druiventrossen

Portugal

Portugal is de tiende wijnproducent ter wereld, met een kleine 7 miljoen hectoliter (op een totale oppervlakte van 193.000 hectare wijnstokken) en is een wijnland in opkomst. Onder invloed van de Atlantische Oceaan profiteert het land van een opmerkelijke geologie en een breed scala aan inheemse druivensoorten, vooral in de Douro-regio, met schisten en granietbodems, die opmerkelijke witte en rode wijnen voortbrengen – evenals de beroemde port, een versterkte wijn waarvan de reputatie zich over de hele wereld heeft verspreid. Het eiland Madeira produceert ook een natuurlijke zoete wijn van zeer hoge kwaliteit. Overige appellaties zijn onder andere de Dão-regio, in het noorden van centraal Portugal, een wijngaard in ontwikkeling, gelegen op grote hoogte; Alentejo, in het zuiden van het land, een van de grootste productiegebieden qua volume.

Griekenland

Griekenland en zijn eilanden zijn sinds de oudheid centra van de wijnbouw (zie blz. 20). De wijnbouw is gefragmenteerd vanwege de geografie van het land en beslaat slechts 96.000 hectare voor een productie van iets meer dan 2 miljoen hectoliter. De nationale consumptie van wijn haalt de top 20 van de wereld helaas niet. Niettemin beleeft de Griekse wijnbouw momenteel een renaissance dankzij een nieuwe generatie wijnbouwers die de kwaliteit van de wijnen verhogen en reageren op de uitdaging van klimaatverandering door terug te grijpen op de vele inheemse druivensoorten. Deze dynamiek van Griekse wijnen is te zien van het eiland Kreta, een historische productielocatie, tot Macedonië in het noorden van het land (de bakermat van de rode druivensoort Xinomavro), en uiteraard in de Cycladen (waar de witte druivensoort Assyrtiko al zijn grandeur uit, bijvoorbeeld in Santorini) en de Peloponnesos.

TURKIJE EN CYPRUS

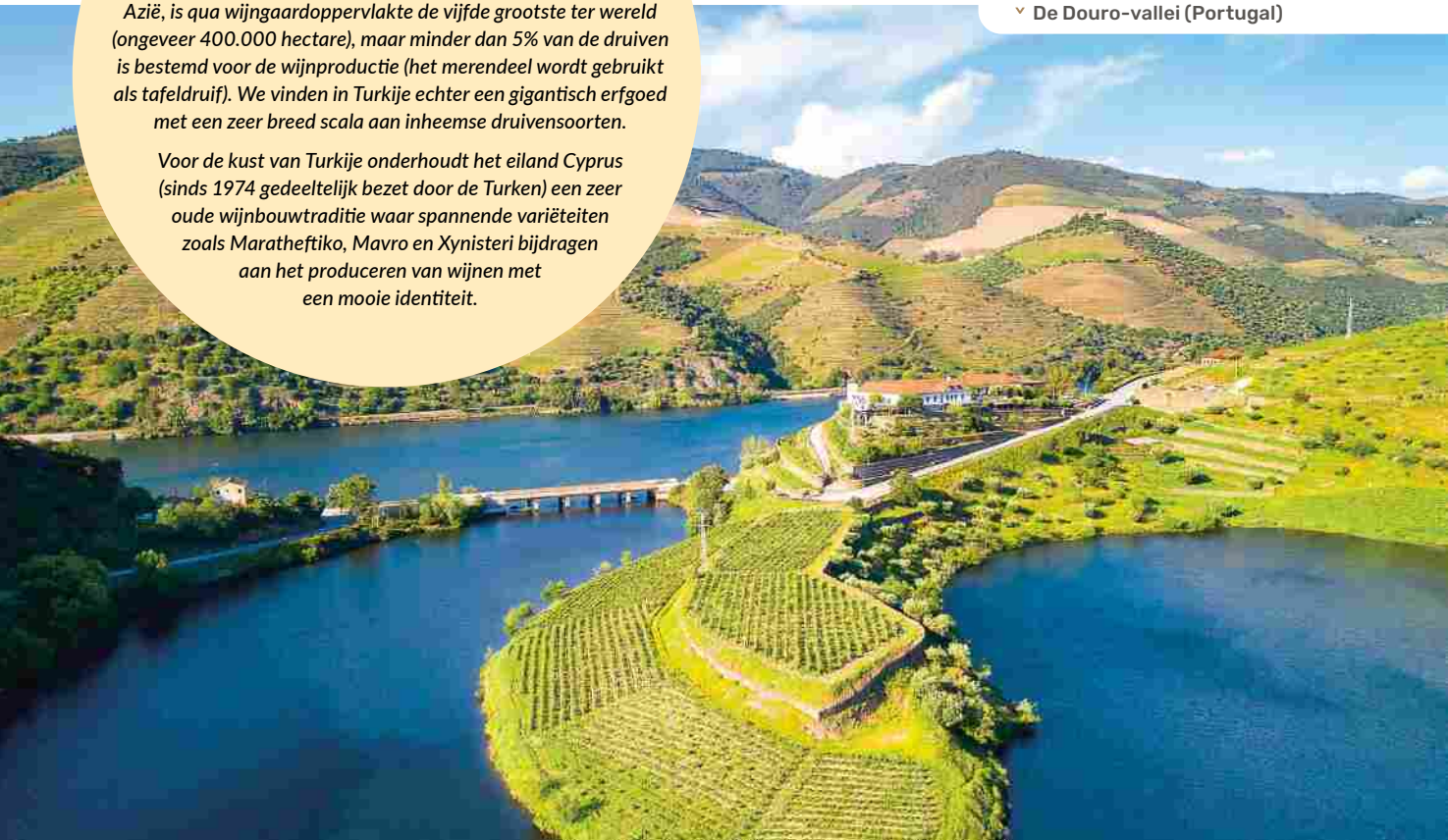
Het geval van Turkije is zeer bijzonder.

Dit Islamitische land, het knooppunt tussen Europa en Klein-Azië, is qua wijngaardoppervlakte de vijfde grootste ter wereld (ongeveer 400.000 hectare), maar minder dan 5% van de druiven is bestemd voor de wijnproductie (het merendeel wordt gebruikt als tafeldruif). We vinden in Turkije echter een gigantisch erfgoed met een zeer breed scala aan inheemse druivensoorten.

Voor de kust van Turkije onderhoudt het eiland Cyprus (sinds 1974 gedeeltelijk bezet door de Turken) een zeer oude wijnbouwtraditie waar spannende variëteiten zoals Maratheftiko, Mavro en Xynisteri bijdragen aan het produceren van wijnen met een mooie identiteit.

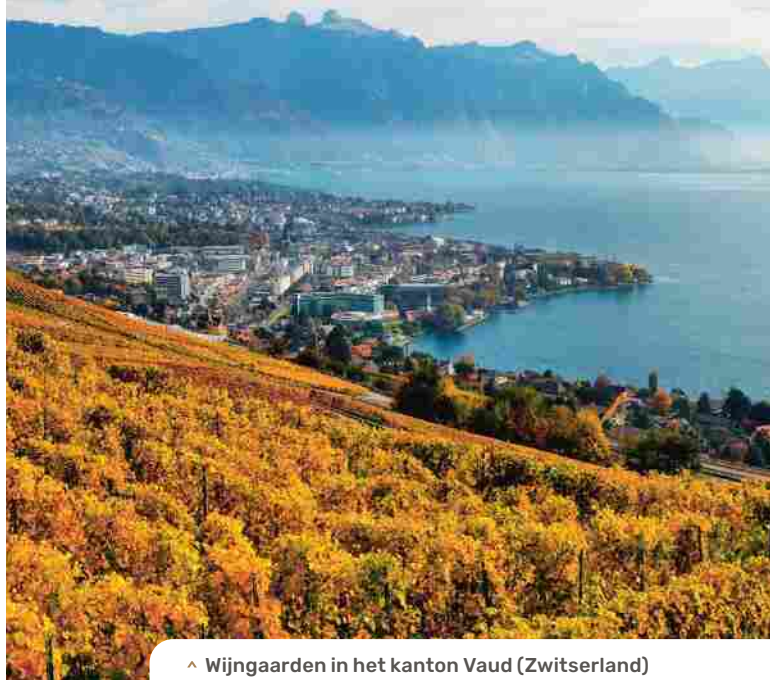

▼ De Douro-vallei (Portugal)

^ Wijngaarden op een heuvel in het Kaiserstuhl-massief (Duitsland)

^ Wijngaarden in het kanton Vaud (Zwitserland)

Duitsland

Duitsland is de negende producent ter wereld met bijna 9 miljoen hectoliter in 2022 (op iets meer dan 100.000 hectare). Het is vooral een land van witte wijnen, die twee derde van de productie uitmaken en soms grote erkenning genieten. De belangrijkste wijngebieden van het land bevinden zich in het zuidwesten, niet ver van de grens met Luxemburg en Frankrijk: Moezel, Rheingau, Rijn-Hessen, Baden-Württemberg zijn enkele van de beroemdste wijngaarden. Riesling is hier koning, goed voor bijna een kwart van de nationale aanplant.

Zwitserland

Zwitserland is met zijn 1 miljoen hectoliter (in 2022) geen zwaargewicht in de wereldwijnbouw, maar de wijnen genieten een geweldige reputatie. Er zijn zes wijnbouwgebieden in Zwitserland, waarvan Wallis en Vaud de bekendste zijn. Het overgrote deel van de witte wijn wordt daar geproduceerd, voornamelijk van de druif Chasselas (in deze prachtige terroirs op grote hoogte vind je ook Sylvaner, Petite Arvine, Savagnin en Chardonnay), maar ook de productie van rode wijn, voornamelijk van Pinot Noir en Gamay, is kwalitatief hoogstaand.

Oostenrijk

Met zijn 2,3 miljoen hectoliter geproduceerde wijn in 2022 hoeft Oostenrijk zich op het Europese wijntoneel nergens voor te schamen. Er zijn ongeveer dertig druivensoorten toegestaan voor de wijnbouw, waarvan de meest voorkomende de Grüner Veltliner is, een inheemse variëteit voor de productie van witte wijn. Bijna alle Oostenrijkse wijngaarden zijn geconcentreerd in het oostelijke deel van het land, langs de grens met Tsjechië, Slowakije, Hongarije en Slovenië.

VERNIEUWING IN HET OOSTEN

Na de ineenstorting van het Oostblok, ongeveer dertig jaar geleden, kwam de wijnbouw in Oost-Europese landen weer in de schijnwerpers. Georgië is de historische bakermat van de wijnproductie en heeft nooit afstand gedaan van die traditie: het blijft een belangrijke speler (iets meer dan 2 miljoen hectoliter per jaar), terwijl andere landen zoals Roemenië, Bulgarije en Moldavië hun productie nieuw leven in hebben geblazen. Hongarije is ook erg interessant, met zijn druivensoorten Furmint en Hárslevelű, die worden gebruikt in blends voor de voortreffelijke zoete Tokajwijnen.

Australië

De introductie van wijnbouw in Australië gaat terug tot 1788, in New South Wales. In bijna 250 jaar heeft dit land aan de andere kant van de wereld zich ontwikkeld tot een essentiële speler op het gebied van wijnen uit de Nieuwe Wereld: de wijngaarden van het land beslaan bijna 150.000 hectare en met 12,7 miljoen hectoliter is het de vijfde grootste producent ter wereld. Een groot deel van de wijnactiviteit concentreert zich tussen Sydney (New South Wales), Melbourne (Victoria) en Adelaide (Zuid-Australië) en, in mindere mate, in West-Australië, nabij Perth, en op het eiland Tasmanië.

De dominante druivensoort voor de productie van rode wijn is Syrah – hier Shiraz genoemd; Cabernet Sauvignon en Pinot Noir maken het plaatje compleet. In het wit zijn Chardonnay en Sauvignon de meest vertegenwoordigde variëteiten.

Nieuw-Zeeland

Ondanks zijn kleine omvang en de late vestiging van de wijnbouw op zijn grondgebied (1819), is Nieuw-Zeeland ook een belangrijk wijnland op het zuidelijk halfrond. In 2022 werd een kleine 4 miljoen hectoliter geproduceerd, op een beplant oppervlak van nog geen 40.000 hectare. De wijngaard is verdeeld over de twee eilanden, het Noordereiland en het Zuidereiland, alhoewel dit laatste een groter oppervlak bestrijkt.

Beroemd om zijn productie van witte wijnen, vooral uit Sauvignon (de helft van het wijngaardoppervlak), geeft Nieuw-Zeeland ook een prominente plaats aan Pinot Noir, die daar zeer mooie uitdrukkingen vindt.

ZWAARGEWICHTEN VOOR DE EXPORT

Als het gaat om de wijnconsumptie staat Australië slechts op de elfde plaats in de wereld en Nieuw-Zeeland staat met zijn 5 miljoen inwoners niet eens in de top 20. Deze twee landen hebben zich met name gericht op de ontwikkeling van hun wijnsector voor de export naar Groot-Brittannië, Noord-Amerika en Azië. Australië heeft de afgelopen jaren echter geleden onder de diplomatieke geschillen met China en de douaneheffingen die daaruit voortvloeiden, waardoor de zendingen werden bestraft. Anno 2022 blijft Australië echter op de vijfde plaats staan onder wijnexporterende landen (640 miljoen liter) en Nieuw-Zeeland op de negende plaats (300 miljoen liter).

Enkele essentiële regio's, appellaties en druivensoorten

* In Australië, zijn de meest prestigieuze appellaties Barossa Valley, Clare Valley en Coonawarra in Zuid-Australië; Margaret River in West-Australië; Yarra Valley en Schiereiland Mornington in Victoria; of Hunter Valley in New South Wales. Deze regio's zijn rijk aan diversiteit en bieden een breed scala aan van de Australische productie, van de krachtigste tot de meest elegante.

* In Nieuw-Zeeland, bezit het Zuidereiland driekwart van 's lands wijngaarden en de regio Marlborough, in het uiterste noorden van het eiland, is veruit de grootste producent van het land – vooral in termen van Sauvignon. De regio Canterbury is ook erg dynamisch en die van Central Otago blijft zich ontwikkelen en levert Pinot Noirs van hoge kwaliteit dankzij het bergklimaat.

Legendarische wijnen

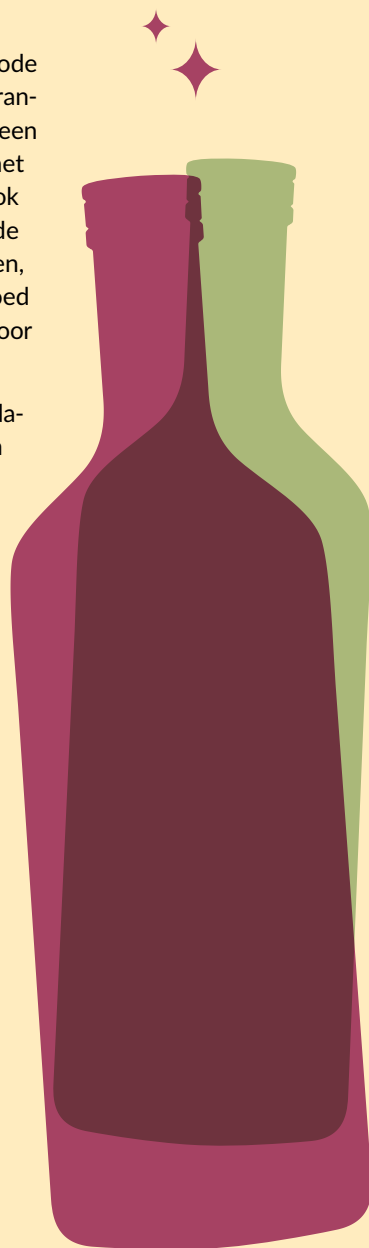
Minder dan 5 euro per liter: dat was de gemiddelde aankoop prijs van rode wijn in Frankrijk, geschat voor het jaar 2021. In een context waarin de Fransen – en ook veel andere landen – steeds minder wijn drinken, zien we een geleidelijke daling van de omzet in volume, die echter gepaard gaat met een stijging van de kwaliteit. Frankrijk blijft met 25 miljoen hectoliter ook het op een na grootste wijnconsumptieland ter wereld, na de Verenigde Staten. Voor dagelijks gebruik, even afgezien van speciale gelegenheden, trekt de Fransman niet direct een grand cru openen. En dat is maar goed ook, want er zijn een groot aantal wijnen van zeer goede kwaliteit waarvoor je je spaarrekening niet hoeft te plunderen!

Elke wijnliefhebber moet echter, als hij de kans krijgt, een aantal legendarische wijnen proeven, al is het maar één keer in je leven. En om ze ten volle te kunnen waarderen is het belangrijk om van deze wijnen te hebben gedroomd voordat je ze proeft. Laten we een vergelijking wagen: de wereld van zeer goede wijnen is voor alledaagse flessen wat haute couture is voor confectiekleding.

De kwaliteit van de druiven en de terroirs, de precisie van het maken, de aandacht die aan elk detail wordt besteed, de mate van talent en eisen die in elke fase van de ontwikkeling van het product wordt gestopt – die maken het verschil.

Zo zeer zelfs dat we niet langer kunnen spreken van een eenvoudige alcoholische drank, maar van een leidraad voor emotie, die ons een verhaal vertelt, tot ons spreekt over een geografie, die kennis en vaardigheid uitstraalt en deel uitmaakt van een eeuwenoud gedachtengoed. Een grote wijn nodigt ons uit om ons af te vragen hoe het over tien jaar, over twintig jaar, of zelfs over meerdere generaties zal smaken.

Dit is de magie van echt grote wijnen: een manier om de tijd te trotseren, dankzij iets wat per definitie het resultaat is van tientallen jaren zorg en werk. Deze magie heeft helaas een prijs. Dertig jaar geleden kon je deze prestigieuze flessen nog veroorloven door een beetje te sparen, maar vandaag de dag zijn ze steeds moeilijker bereikbaar, omdat speculatie op de grote wijnhuizen de afgelopen jaren ontembaar is geworden. Sommige zijn bijna ontoegankelijk, wat de vraag oproept: is wijn, hoe legendarisch ook, een investering voorbehouden aan een elite of blijft het iets dat gemaakt is om samen te drinken?

10 wijngaarden

die je **absoluut** gezien moet hebben in je leven

Er zijn films die je gezien moet hebben als je een cinefiel bent.
Er zijn boeken die je gelezen moet hebben als je een bibliofiel bent.
Er zijn albums die je beluisterd moet hebben als je een muzik-
liefhebber bent. En dan zijn er nog de wijngaarden die je absoluut
bezoekt moet hebben als je een wijnliefhebber bent.
Dit is natuurlijk een niet-uitputtende lijst.

1 BOURGOGNE

Je zult het begrip geweldige terroirwijnen nooit vatten, het concept van identiteit tot in het extreme nooit begrijpen en je zult niet kunnen beweren dat je chardonnay en pinot noir kent als je Bourgondië niet bezoekt. Maar let op! Het wijnbouwgebied beperkt zich niet tot de Côte de Nuits en Côte de Beaune: ook de Côte Chalonnaise, Mâconnais en Chablisien zijn een bezoek meer dan waard.

2 BORDEAUX

Heb je je een beeld gevormd van Bordeaux als een regio met prestigieuze chateaus, buiten bereik? Dit is gedeeltelijk waar, maar het goede nieuws is dat veel van deze wijnen bezocht en geproefd kunnen worden. Bovenal is er meer in Bordeaux dan de zeer beroemde grand cru's. Er staan ook enkele echt getalenteerde wijnmakers aan het hoofd van bescheiden landgoederen.

3 CHAMPAGNE

De beroemdste mousserende wijn is Frans, en om te ontdekken hoe hij wordt gemaakt, moet je erheen. Een bezoek aan Reims en Épernay en een rondleiding door de wijngaarden zijn een must. Maar je moet echt afdalen in de ondergrondse steengroeven van de Champagnehuizen, die tot in het krijt zijn uitgegraven, om de magie van deze unieke streek te begrijpen en de fascinerende geschiedenis van dichtbij mee te maken.

4 PIÉMONT

Je hebt niet je hele leven de tijd om Italië te verkennen, laat staan de wijngaarden, maar twee ervan zijn een must. De eerste is Piemonte. Voor de zachtheid van de landschappen, de kwaliteit van de keuken (wij zouden sterven voor de witte truffels van Alba) en vooral voor de schoonheid van de grote Barolo- en Barbaresco-wijnen, die alle adel van de Nebbiolo-druif uitdrukken.

5 TOSCANE

De andere grote Italiaanse wijnregio. Alle pracht en praal van Italië lijkt zich te concentreren in deze regio waar je, van Florence tot Siena, overweldigd wordt door schoonheid en cultuur. Hetzelfde geldt voor de weelderige landschappen, bezaaid met cipressen, olijfbomen en wijngaarden, en wat voor wijngaarden! Van de glimmende wijngaarden van de Bolgheri SuperTuscan tot het kloppende hart van Chianti, tempel van de Sangiovese-druif, via de vertrouwelijke en sublieme cru's van Brunello di Montalcino... Deze regio zal je transformeren.

6 RIOJA

Rioja is misschien wel het meest emblematische wijngebied van Spanje en gaat net zo goed over het karakter van de wijnen als over de kwaliteit van het wijntoerisme. Het gevoel van welkom is hier goed ontwikkeld en veel bodega's openen hun deuren voor bezoekers. Als je een beetje tijd hebt, kun je de rest van het schiereiland verkennen, van Galicië tot Priorat, via de Ribera del Duero.

7 ANDALUSIA

Om Spanje volledig te omarmen en lief te hebben, is het essentieel om Andalusië en zijn wijngaarden te ontdekken, waarvan het bekendste product sherry is. De oude kelders waarin deze wijnen geduldig rijpen zijn de bewakers van een fascinerend erfgoed, dat de wetenschap van oxidatieve wijnen, gerijpt onder een sluier, en die van gemuteerde wijnen combineert (zie p. 61). Deze wijnen zijn echte schatten om te proeven en te begrijpen, en de hele regio vibreert met hetzelfde fascinerende mysterie.

8 DOURO

De Douro in Portugal, zeker een van de adembenemdste en spectaculairste wijngaarden ter wereld, is een ervaring die je niet mag missen. Ontdek de inheemse druivenrassen van de regio, de levenskunst en de prachtige diversiteit van de Atlantische wijnen. Het is onmogelijk om niet te bezwijken voor de mysteries van port, de koning van de natuurlijk zoete wijnen. En aangezien de stad Porto niet ver weg ligt, verdient ook deze een aandachtig bezoek.

9 CALIFORNIË

Natuurlijk is er Napa Valley, dat op zichzelf al de moeite waard is om te ontdekken, en zijn buur, Sonoma Valley, dat minder glamoureuus is maar net zo opmerkelijk vanwege de kwaliteit van zijn wijnen. De wijngaarden van Californië ontdekken is ook als een roadtrip maken van de poorten van Los Angeles naar de koude wind van San Francisco. Vooral de wijngaarden van Paso Robles zijn een bezoek waard, voordat je langs de Stille Oceaan naar het noorden trekt. En misschien, wie weet, door naar Oregon?

10 SANTORINI

Griekenland is een fascinerende bestemming voor alle wijnliefhebbers, vooral omdat het momenteel zijn inheemse druivensoorten herontdekt en zijn wijnbouwtraditie, die duizenden jaren teruggaat, nieuw leven inblaast. Er zijn veel regio's die een bezoek waard zijn, van Macedonië tot de Peloponnesos, maar het is in de Cycladen-archipel dat reizigers adembenemende panorama's, het oneindige blauw van de Middellandse Zee en prachtige wijnen kunnen combineren. Het vulkanische eiland Santorini verdient zijn reputatie in dit opzicht en is zeker een bezoek waard voor zijn prachtige witte wijnen gemaakt van de Assyrtiko druivensoort.

